

महाराष्ट्र राज्य मंडळ माध्यमिक व उच्च माध्यमिक विद्यालय, पुणे

अर्थशास्त्र विभाग

विषय: अर्थशास्त्र

इयत्ता: अकरावी

शाखा: कला आणि वाणिज्य

अभ्यासक्रम

अभ्यासक्रम

अ. क्र.	पाठाचे नाव
1	अर्थशास्त्रातील मूलभूत संकल्पना
2	पैसा
3	विभाजन मूल्ये
4	महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था
5	भारतातील ग्रामीण विकास
6	भारतातील लोकसंख्या
7	भारतातील बेरोजगारी
8	भारतातील दारिद्र्य
9	1991 पासून भारताचे आर्थिक धोरण
10	भारतातील आर्थिक नियोजन

अभ्यासक्रम

अ. क्र.	पाठाचे नाव	अभ्यासक्रमाची व्याप्ती
1	अर्थशास्त्रातील मूलभूत संकल्पना	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • अर्थशास्त्राचा अर्थ • सूक्ष्म अर्थशास्त्राची मूलभूत संकल्पना • वस्तू आणि सेवा, उपयुक्तता, मूल्य, संपत्ती • वैयक्तिक उत्पन्न, वैयक्तिक खर्च योग्य उत्पन्न इ. • अर्थशास्त्र च्या मूलभूत संकल्पना • राष्ट्रीय उत्पन्न, बचत, गुंतवणूक, व्यापार चक्र, आर्थिक वाढ, आर्थिक विकास इ.संकल्पना
2	पैसा	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • विनिमय पद्धतीत अडचणी • पैशाची व्याख्या- "पैसा म्हणजे पैसा असतो" • पैशाची उत्क्रांती • पैशाचे कार्य- अ) प्राथमिक कार्य ब) दुय्यम कार्य क) आकस्मिक कार्ये • काळ्या पैशाची संकल्पना
3	विभाजन मूल्ये	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • विभाजन मूल्यांची आवश्यकता <ol style="list-style-type: none"> 1) चतुर्थक 2) दशमक 3) शतमक
4	महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था	<ul style="list-style-type: none"> • महाराष्ट्रातील प्रशासकीय विभाग • महाराष्ट्राची अर्थव्यवस्था <ol style="list-style-type: none"> अ) कृषी क्षेत्र ब) उद्योग क्षेत्र क) सेवा क्षेत्र • सामाजिक पायाभूत सुविधा विकसित करण्यासाठी हाती घेतलेल्या उपाययोजना - <ol style="list-style-type: none"> 1) शिक्षण 2) आरोग्य सेवा 3) पर्यटन 4) आदरातिथ्य

5	भारतातील ग्रामीण विकास	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • ग्रामीण विकास- <ul style="list-style-type: none"> अ) शेती ब) ग्रामोद्योग क) शिक्षण • भारतातील कृषी कर्जाचे स्रोत <ul style="list-style-type: none"> अ) बिगर संस्थात्मक स्रोत <ul style="list-style-type: none"> 1. सावकार 2. इतर खाजगी स्रोत ब) संस्थात्मक स्रोत <ul style="list-style-type: none"> 1. नाबार्ड, पतसंस्था
6	भारतातील लोकसंख्या	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • लोकसंख्या वाढीचा कल • संकल्पना लोकसंख्या वाढीशी संबंधित <ul style="list-style-type: none"> 1) जन्मदर 2) मृत्यू दर 3) जगण्याची दर • लोकसंख्या वाढीचे सिद्धांत <ul style="list-style-type: none"> 1) माल्थसचा सिद्धांत 2) लोकसंख्याशास्त्रीय संक्रमणाचा सिद्धांत • भारतातील लोकसंख्येचा विस्फोट • लोकसंख्या विस्फोट रोखण्यासाठी उपाय
7	भारतातील बेरोजगारी	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • बेरोजगारीचे प्रकार • बेरोजगारीची कारणे • रोजगाराच्या संधी निर्माण करण्यासाठी सरकारने केलेल्या उपाययोजना
8	भारतातील दारिद्र्य	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • गरिबीचा अर्थ • गरिबीची संकल्पना- <ul style="list-style-type: none"> अ) संपूर्ण गरीबी ब) सापेक्ष गरीबी • गरिबीचे प्रकार • गरिबीची कारणे • गरिबी निर्मूलनासाठी सामान्य उपाय
9	1991 मध्ये भारताचे आर्थिक धोरण	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • वैशिष्ट्ये • नवीन आर्थिक धोरणाचे घटक <ul style="list-style-type: none"> अ) उदारीकरण

		<p>ब) खाजगीकरण क) जागतिकीकरण</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1991 च्या आर्थिक धोरणाची उत्क्रांती
10	भारतातील आर्थिक नियोजन	<ul style="list-style-type: none"> • परिचय • अर्थशास्त्र नियोजनाचा अर्थ आणि व्याख्या • आर्थिक नियोजनाची वैशिष्ट्ये • 5 वर्षांच्या योजना दृष्टीक्षेपात • नीती आयोग • नीती आयोगाचे कार्य • नीती आयोगाची रचना • नियोजन आयोग आणि NITI आयोग यांच्यातील तुलना

